

Hitler voor het gerecht

De jaren 1920 en 1930 zijn terug van weggeweest! De Brexit, de verkiezing van Donald Trump als president van de Verenigde Staten en de opkomst van populistische partijen in landen als Polen, Hongarije en Italië hebben geleid tot een hernieuwde interesse in de roerige jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Daarbij gaat de aandacht in het bijzonder uit naar Duitsland tijdens het interbellum. Denk bijvoorbeeld aan de herdruk van Philip Metcalfes *1933* (2017), Ewoud Kieft's analyse van *Mein Kampf (Het verboden boek)*, (2017) en Benjamin Carter Hetts *De populist* (2018).

In dit rijtje boeken hoort ook *Het proces tegen Hitler*, geschreven door de Amerikaanse historicus David King. In dit boek beschrijft King minutieus het verloop van het gerechtelijk proces tegen Adolf Hitler na diens mislukte staatsgreep in november 1923, de beroemde *Bierkellerputsch*. Dit proces had een vroegtijdig einde kunnen maken aan de nog prille politieke carrière van Adolf Hitler. Hitlers schuld stond immers onomstotelijk vast en op het plegen van staatsondermijnende activiteiten stonden hoge gevangenisstraffen. En omdat Hitler in 1923 nog geen Duits staatsburger was, dreigde voor hem zelfs verbanning. Dit alles gebeurde echter niet. Hitler kwam er met een relatief lage straf vanaf: vijf jaar gevangenisstraf, en daarvan zou hij uiteindelijk maar dertien maanden uitzitten. Hij zat gevangen in Beieren, in een aparte vleugel van de gevangenis van Landsberg. Daar mocht Hitler gewoon bezoek ontvangen en had hij alle tijd en gelegenheid om te werken aan *Mein Kampf*. Eenmaal uit de gevangenis was Hitler nog zelfverzekerder van zijn missie en capaciteiten. King weet dit allemaal erg smeuïg te vertellen. Zijn beschrijvingen zijn zeer gedetailleerd. De specifieke gezichtsuitdrukkingen van

de hoofdrolspelers, de kleuren van auto's en gebouwen, de weersomstandigheden; we lezen het allemaal. Hierdoor waan je je soms in een roman. Niets is echter minder waar. King heeft zeer grondig onderzoek gedaan, wat hij bewijst met soms wel drie voetnoten per zin (p. 22, 163). King put daarbij uit een scala van bronnen: officiële rapporten van de politie en de geheime diensten, memoires, nationale en internationale krantenartikelen en het officiële verslag van Hitlers proces.

Kings analyse van het proces tegen Hitler leidt tot een aantal interessante inzichten, hoewel niet allemaal nieuw. Dat Hitler bijvoorbeeld een pathologisch leugenaar was, die erg zijn best deed om een bepaald imago op te bouwen, wisten we bijvoorbeeld al uit Ian Kershaw's lijvige biografie. Interessanter is dat King aan de hand van getuigenverslagen duidelijk weet te onderbouwen dat de steun die Hitler zowel vóór als tijdens de putsch ontving, vooral ingegeven werd door antimarxistische sentimenten. Hoge gezagsdragers duldden Hitler – en hielden hem zelfs de hand boven het hoofd – omdat zij in Hitler een bruikbaar instrument zagen om de arbeiders weg te houden van het 'rode gevaar'. Onder deze hoge gezagsdragers bevonden zich mannen als Wilhelm Frick – het hoofd van de lokale politieke inlichtingendienst en generaal Von Lossow – de baas van het Beierse militaire apparaat (p. 207, 211, 218, 245-246). Geschiedenisdocenten kunnen citaten hieruit goed gebruiken als les- of toetsmateriaal.

Een andere punt dat King duidelijk naar voren weet te brengen is dat de rechtbank die moest oordelen over Hitler en zijn medecouplagers meer geïnteresseerd was in het beschermen van de reputatie van de lokale Beierse autoriteiten dan in een eerlijk proces. Dat gold in het bijzonder voor de president van de rechtbank,

Georg Neithardt, een rechts-autoritair nationalist wiens weifelachtig optreden Hitler alle ruimte bood om het proces te gebruiken als podium voor het verkondigen van zijn ideeën.

Hoewel King zijn standpunten over het algemeen goed weet uit te leggen, klinkt niet alles wat hij beweert even overtuigend. Zo stond volgens King de publieke opinie tijdens het proces aan Hitlers kant (p. 275-276). Afgaande op de reacties in de verschillende linkse en rechtse kranten die King in zijn boek gebruikt, lijkt een dergelijke stellingname echter nogal eenzijdig.

Ook Kings these dat de NSDAP dankzij het proces tegen Hitler uit kon groeien tot een partij met nationale allure weet niet te overtuigen (p. 328). De NSDAP bleef vooral een regionale organisatie die pas door en tijdens de crisis van de jaren dertig echt nationaal kon doorbreken.

Deze schoonheidsfoutjes zijn King te vergeven. Hij heeft een zeer leesbaar boek geschreven waarin goed zichtbaar wordt wat de gevolgen zijn voor een rechtsstaat als de verdedigers van die rechtsstaat zich laten leiden door hun persoonlijke voorkeuren in plaats van de wet.

Jaap Nieuwstraten

Het proces tegen Hitler. De Bierkellerputsch en de opkomst van nazi-Duitsland. David King (Prometheus, Amsterdam 2017), 447 blz., € 24,99